Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Busola strategică a UE”

(aviz din proprie inițiativă)

(2023/C 140/04)

Raportor: **Christian MOOS**

Coraportor: **Peter CLEVER**

Decizia Adunării plenare	14.7.2022
Temei juridic	Articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
	Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	20.12.2022
Data adoptării în sesiunea plenară	24.1.2023
Sesiunea plenară nr.	575
Rezultatul votului	
(voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	163/1/5

1. **Sinteză și recomandări**

1.1. Busola strategică reprezintă un progres important. Este un catalog de proiecte și măsuri concrete foarte importante, care consolidează securitatea europeană. Comitetul Economic și Social European (CESE) consideră că Busola strategică trebuie extinsă, pentru a forma o strategie cuprinzătoare pentru politica externă și de securitate europeană și că societatea civilă trebuie implicată în acest proces.

1.2. CESE subliniază că securitatea înseamnă mai mult decât domeniul apărării și că o strategie de securitate cuprinzătoare a UE ar trebui să se concentreze și asupra aspectelor civile și preventive, pentru a sprijini și a completa măsurile concrete de apărare.

1.3. CESE subliniază importanța preventivă a justiției sociale, a perspectivelor economice și a durabilității mediului. Pacea socială și stabilitatea economică sunt condiții prealabile importante pentru a evita recurgerea la violență. Limitarea încălzirii globale și gestionarea consecințelor sale sunt fundamentale pentru a menține ordinea socială și pacea în lume.

1.4. Busola strategică nu ia suficient în considerare rolul pe care societatea civilă europeană îl poate juca și trebuie să-l joace pentru a obține o mai mare reziliență la atacurile hibride și la subminarea sistematică de către forțe ostile a coeziunii și solidarității în interiorul statelor membre ale UE și între acestea.

1.5. Politica de securitate civilă și preventivă merge mână în mână cu capacități militare de apărare. Acestea din urmă trebuie considerate o condiție indispensabilă pentru realizarea siguranței și, prin prisma efectului lor disuasiv, au și rol preventiv.

1.6. CESE consideră că Busola strategică prezintă o imagine excesiv de pozitivă a politicii europene de securitate și apărare.

1.7. NATO nu este un simplu partener strategic pentru UE, ci și principalul său garant al securității. Europenii trebuie să aducă o valoare adăugată mai mare NATO, prin măsuri care să le consolideze propria capacitate de acțiune. Până în prezent, UE și NATO nu și-au exploatat pe deplin potențialul cooperării lor. Consolidarea pilonului european al securității și apărării echivalează cu consolidarea NATO.

1.8. În definitiv, UE trebuie să își asume mai multe responsabilități și să creeze o uniune europeană a apărării ca pilon european al NATO, asigurându-se că aceasta respectă pe deplin și este compatibilă cu neutralitatea unora din statele sale membre.

1.9. UE ar trebui să ajungă la o mai bună înțelegere a importanței cruciale a parteneriatului transatlantic pentru NATO și, ca atare, pentru securitatea europeană.

1.10. Prea mulți membri ai UE și-au neglijat de mult timp angajamentele și capacitățile de apărare, ceea ce a făcut ca forțele lor armate să sufere de deficiențe grave în materie de echipament, pregătire și interoperabilitate.

1.11. Statele membre ale UE trebuie să-și coordoneze mai bine dezvoltarea capacităților naționale și planificarea în domeniul apărării și să recurgă la achiziții publice comune. O mai mare eficacitate a capacităților europene de apărare trebuie obținută prin îmbunătățirea coordonării politicilor industriale naționale.

1.12. Capacitatea Europei de a acționa trebuie consolidată prin introducerea votului majoritar în domeniul politicii externe și de securitate.

1.13. Trebuie definit rolul pe care societatea civilă europeană îl poate juca în termeni de solidaritate, cooperare și reziliență ca element suplimentar important al Busolei strategice.

1.14. CESE propune înființarea de forumuri publice pentru desfășurarea unor dezbateri strategice la nivel european și național.

2. **Observații generale**

2.1. Prezentul aviz din proprie inițiativă analizează impactul Busolei strategice și urmărește să realizeze o evaluare politică a obiectivelor și oportunităților sale europene din perspectiva societății civile. CESE salută inițiativele Uniunii Europene menite să consolideze securitatea și apărarea europeană.

2.2. Societatea civilă nu este un simplu spectator în chestiuni de securitate, iar vocea sa trebuie să se facă auzită. În cazul unui conflict, instituțiile civile sunt grav afectate, iar civilii suferă consecințele devastatoare ale războiului.

2.3. Din perspectiva societății civile, Busola strategică a adoptat o perspectivă limitată a securității, cu un accent deosebit pe apărare. CESE subliniază că securitatea cuprinde cu mult mai mult decât domeniul apărării și că o strategie de securitate a UE ar trebui să se concentreze mai mult pe aspectele civile și preventive, decât o face Busola strategică.

2.4. Uniunea Europeană (UE) este în antiteză cu violența și războiul. Ea trebuie să-și utilizeze mai bine resursele politice, materiale și culturale pentru a contribui la soluționarea pașnică a conflictelor și a preveni escaladarea militară, dat fiind că în acest domeniu și-ar putea avea sursa importanta sa valoare adăugată potențială și impactul său în lume în prezent. UE trebuie să își intensifice eforturile pentru a reveni la acorduri multilaterale eficace privind controlul armelor, la respectarea Tratatului de neproliferare a armelor nucleare și a angajamentului față de dezarmarea nucleară.

2.5. O ordine multilaterală bazată pe norme este esențială pentru a apăra drepturile universale ale omului. Împreună cu partenerii săi din toată lumea care împărtășesc aceeași viziune, UE trebuie să facă tot posibilul pentru a consolida și, dacă este necesar, a restabili și a reînnoi ordinea multilaterală bazată pe norme. Politica forței brute și „dreptul celui mai puternic" sunt incompatibile cu democrația și statul de drept. Securitatea fără libertate este golită de conținut. În același timp, securitatea este și o condiție prealabilă importantă pentru libertate.

2.6. Politica de securitate civilă și preventivă nu intră în conflict cu capacitățile militare de apărare. Dimpotrivă, acestea din urmă trebuie considerate o condiție prealabilă esențială pentru realizarea siguranței și, prin prisma efectului lor disuasiv, au și rol preventiv.

2.7. Investițiile politice și financiare în securitate și apărare necesită o evaluare solidă și serioasă a atuurilor și vulnerabilităților (a) sistemice și (b) materiale ale UE, precum și a capacității sale de (i) a-și asigura propria securitate, (ii) de a contribui la stabilitate în vecinătatea sa, (iii) de a asigura rute comerciale mondiale și accesul la bunuri și materiale critice și, nu în ultimul rând, (iv) de a fi, prin intermediul statelor sale membre, un partener de încredere și angajat clar în alianțe care sunt esențiale nu doar pentru securitatea Europei.

2.8. Securitatea și libertatea nu pot fi realizate doar prin capacități militare. Este nevoie de o abordare globală din punct de vedere social, economic și ecologic, de informații și de capacitate de prospectivă de calitate superioară. Politica preventivă și soluționarea conflictelor prin mijloace diplomatice și civile trebuie să fie prioritară, iar utilizarea puterii militare trebuie să rămână ultima soluție. Cu toate acestea, acest lucru implică, de asemenea, existența unor capacități militare credibile și o voință incontestabilă de a le utiliza dacă acest lucru este inevitabil. UE trebuie să-și urmărească mai ferm interesele.

2.9. Menținerea unei păci juste este obiectivul final al sistemului global de securitate, iar multilateralismul este cel mai bun instrument pentru a atinge acest obiectiv. Sistemul este însă tot mai mult pus la încercare, iar CESE reiterează recomandările Raportului privind pacea globală din 2022, solicitând să fie luate măsuri pentru a consolida arhitectura globală pentru pace ([1]).

2.10. Implementarea măsurilor de consolidare a capacităților de apărare și a securității necesită mai multă coerență interinstituțională, evitarea unei abordări compartimentate și, înainte de toate, un angajament ferm din partea statelor membre.

2.11. Invadarea Ucrainei de către Rusia și revenirea războiului în Europa și a politicii dure de forță necesită capacități eficace de descurajare. Deși proiectul european nu a urmărit niciodată o politică de mare putere, dat fiind că Rusia și China pun acum sub semnul întrebării sistemul și securitatea la nivel internațional, UE trebuie să se adapteze la concurența sistemică tot mai mare dintre marile puteri. Rusia încalcă pe față Carta ONU, iar China încalcă drepturile universale ale omului, dup cum se vede clar în Xinjiang și Hong Kong.

2.12. SUA, Canada și alte democrații din lume sunt parteneri importanți în aplicarea principiului în favoarea căruia s-au angajat în mod oficial și voluntar toate statele membre ale Organizației Națiunilor Unite: drepturile universale ale omului – drepturi care nu admit nicio derogare, sub niciun motiv și în nicio situație.

2.13. UE ar trebui să înțeleagă mai bine importanța crucială a parteneriatului transatlantic, și anume relațiile UE-SUA, în contextul NATO și, prin urmare, importanța pentru securitatea europeană. Deși SUA și-au mutat tot mai mult atenția în ultimii ani înspre regiunea Asiei și a Pacificului, agresiunea Rusiei arată totuși că ordinea mondială trebuie să fie în continuare securizată și apărată, dacă este necesar, și în Europa.

2.14. NATO nu este doar un partener strategic al UE. Apărarea militară a Europei este asigurată de NATO, iar pilonul european al apărării ar trebui dezvoltat în deplină complementaritate. Invazia Rusiei în Ucraina și arhitectura de securitate internațională stau dovadă a acestei situații în toate privințele. Mai mult, o mai strânsă cooperare europeană în domeniul apărării poate consolida NATO și capacitatea Europei de a acționa pentru a contribui mai eficient la propria sa securitate și stabilitate regională.

2.15. Deși UE – ca entitate politică – și NATO – ca alianță – nu sunt deloc identice, suprapunerea între cele două – nu numai în ceea ce privește valorile, ci și obiectivele – este în creștere semnificativă. Odată cu aderarea Finlandei și Suediei la NATO, 23 de țări vor deveni membre ale ambelor organizații. Europenii pot și trebuie să aducă o valoare adăugată mai mare alianței, prin măsuri care să le consolideze propria capacitate de acțiune. În definitiv, UE trebuie să își asume mai multe responsabilități pentru propria securitate și să creeze o uniune europeană a apărării ca pilon european al NATO, respectând pe deplin neutralitatea unora din statele sale membre.

2.16. De prea mulți ani, prea multe au fost statele membre care și-au neglijat capacitățile de apărare. În parte pentru că erau insuficiente, dar mai ales pentru că erau ineficiente, cheltuielile pentru apărare au condus la situații în care nivelul de subechipare, nepregătire și lipsuri în interoperabilitate ale forțelor armate ale multor state membre ale UE atinge proporții dramatice. Atunci când aceste state membre ale UE sunt și membre ale NATO, ele își neglijează astfel și obligațiile față de alianță.

2.17. Capacitatea de apărare a Europei depinde nu doar de dimensiunea bugetului care îi este alocat, ci – mai presus de toate – de eficiența utilizării sale. În prezent, coexistența unor sisteme diferite de armament generează suprapuneri, costuri ridicate și ineficiență. Statele membre ale UE trebuie să-și coordoneze mai bine dezvoltarea capacităților naționale și

([1]) *Common Security – for our share future* (Securitatea comună – pentru viitorul nostru comun), Stockholm, 2022.

planificarea în domeniul apărării și să recurgă la achiziții publice comune. Ar trebui adoptate politici coerente de achiziții publice la nivelul UE și la nivel național pentru a realiza economiile de scară necesare pentru a reduce costurile și a putea genera o activitate suficientă pentru a asigura supraviețuirea în faza de început a unor *start-ups* ([2]). Practicile actuale de pe piața europeană a apărării reprezintă o dovadă a costului ridicat al non-Europei.

2.18. În pofida cooperării structurate permanente (PESCO), a procesului anual coordonat de revizuire privind apărarea (Coordinated Annual Review on Defence – CARD) și a Fondului european de apărare (FEA), UE a înregistrat prea puține progrese în dezvoltarea unor structuri comune eficiente, astfel încât să-și asigure propria securitate. Semnificativă în acest sens este Declarația de la Versailles din martie 2022 care, pe baza deciziei șefilor de stat și de guvern din decembrie 2021, afirmă că „Uniunea Europeană își va asuma o responsabilitate mai mare pentru propria sa securitate și că, în domeniul apărării, va urma o direcție strategică de acțiune și își va mări capacitatea de a acționa în mod autonom".

2.19. Prin renunțarea la deciziile unanime (capacitatea fiecărui stat membru de a bloca toate celelalte) în cadrul Consiliului în domeniul politicii externe, capacitatea de a acționa a UE în domeniul politicii externe și de securitate ar fi consolidată. Ca soluție intermediară, ar putea fi luată în considerare o etapă temporară de testare a votului cu majoritate calificată sau cu majoritate supracalificată (și anume, praguri mai mari pentru majoritatea calificată). Cu toate acestea, nu cadrul instituțional este cel care împiedică în principal acțiunea coerentă a statelor membre, ci, mai curând, statele membre sunt cele care eludează cadrul instituțional existent, nu îi exploatează potențialul și nu se lasă integrate în acest cadru.

2.20. În calitate de furnizor de securitate, Europa ar putea avea nevoie de un nou discurs, de acțiuni concrete sprijinite de societatea civilă și de un angajament civic care să consolideze identitatea și solidaritatea europeană, fără a risca să înlocuiască naționalismul cu șovinismul european. Participarea publicului ar trebui să fie deschisă, transparentă și incluzivă.

3. **Aspecte pozitive ale Busolei strategice**

3.1. În principiu, obiectivul Busolei strategice de a obține mai multă securitate prin consolidarea capacităților (*act*), o mai bună pregătire (*secure*), investiții specifice (*invest*) și o cooperare sporită (*partner*) și prin consolidarea parteneriatelor și a alianțelor a fost bine ales.

3.2. Busola strategică urmărește să reafirme hotărârea Europei de a proteja principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite, de a restabili pacea și de a apăra libertatea pe continent.

3.3. În ceea ce privește securitatea, Busola strategică menționează China drept „rival sistemic". Acest aspect a fost confirmat de încălcările masive ale drepturilor universale ale omului, de amenințarea sa constantă la adresa Taiwanului și de sprijinul său pentru agresiunea Rusiei. Busola strategică scoate în evidență China și Rusia, state care contestă ordinea internațională. Ele își extind arsenalele nucleare și dezvoltă noi sisteme de arme.

3.4. De asemenea, Busola subliniază erodarea periculoasă a arhitecturii de control al armamentelor și impactul negativ al acestui vid legislativ asupra securității UE.

3.5. UE are interese legitime în toate regiunile lumii. Busola strategică nu le acoperă în mod sistematic pe toate, dar afirmă pe bună dreptate că, așa cum s-a văzut în mod specific în Balcanii de Vest, inactivitatea europeană invită alte puteri să ocupe spațiul lăsat liber.

3.6. Busola strategică subliniază că este necesar ca UE să acționeze cu un grad sporit de urgență și hotărâre și ca statele membre să se poată baza pe sprijin reciproc. În consecință, se pune accentul pe importanța articolului 42 alineatul (7) din TUE. UE ar trebui să clarifice coerența acestui temei de drept primar cu obligația de a oferi asistență în temeiul articolului 5 din Tratatul NATO.

([2]) Foaia de parcurs privind tehnologiile pentru securitate și apărare [COM(2022) 61 final], punctul 4.9.

3.7. Îmbunătățirea gradului de pregătire și a interoperabilității sunt elemente identificate în Busola strategică drept priorități care trebuie să fie în concordanță cu NATO. Busola strategică prezintă UE ca un factor favorizant al unei mai bune apărări europene și anunță că vor fi acoperite lacunele în materie de capacități critice, că vor fi consolidate reziliența societăților europene și stabilitatea în vecinătatea europeană. Un prim pas este crearea Capacității de desfășurare rapidă (Rapid Deployment Capacity), alcătuită din 5 000 de persoane și care urmează să fie pe deplin operațională până în 2025. CESE subliniază că a venit vremea rezultatelor, dat fiind că UE stabilise deja obiective mai ambițioase în acest sens cu mai mult de două decenii în urmă, care însă nu au fost încă îndeplinite până în prezent.

3.8. Deși Busola strategică nu face trimitere la introducerea votului cu majoritate calificată în politica externă, în document se face apel la abținerea constructivă, astfel încât statele membre care doresc acest lucru să poată înregistra progrese. În acest context, s-ar putea recurge mai mult la articolul 44 din TUE, în temeiul căruia Consiliul încredințează misiuni statelor membre care doresc să coopereze în acest domeniu și care dispun de capacități adecvate în cadrul politicii de securitate și apărare comune (PSAC).

3.9. Busola strategică urmărește să combine în mod semnificativ misiuni și operații civile și militare în cadrul PSAC. Este subliniată astfel importanța misiunilor PSAC civile în contextul răspunsurilor nemilitare. Busola strategică vizează o mai strânsă cooperare între PSAC și părțile interesate din domeniul justiției și afacerilor interne din UE.

3.10. CESE își exprimă satisfacția că Busola adoptă o abordare orientată spre acțiune și stabilește propuneri și etape concrete, ținte și etape, care urmează să fie revizuite periodic de Consiliul UE și de Consiliul European.

3.11. De asemenea, Busola strategică cuprinde măsuri importante pentru o mai bună integrare a conceptului de „gen, pace și securitate” și a eficienței climatice în misiunile și operațiile PSAC. Până în 2023, UE își va consolida mai ales rețeaua de consilieri în domeniul drepturilor universale ale omului și al egalității de gen în cadrul misiunilor și operațiilor sale PSAC, iar prin punerea în aplicare a foii de parcurs a UE privind schimbările climatice și apărarea sectorul militar va evolua către neutralitate climatică.

4. **Observații critice cu privire la Busolă**

4.1. Busola strategică este un document foarte ambițios care stabilește peste 80 de acțiuni concrete ce trebuie întreprinse până în 2025. În acest sens, este necesară o voință politică puternică a statelor membre. În caz contrar, documentul riscă să reflecte mai mult o UE lipsită de competență în domeniul politicii externe și al apărării.

4.2. Busola strategică se caracterizează printr-o înțelegere mai îngustă a conceptului de securitate; securitatea înseamnă mai mult decât apărare. Un efort mai mare de prevenire și prognoză este esențial pentru a evita unele conflicte militare. Busola strategică se concentrează pe definirea unui catalog de proiecte și de acțiuni concrete. CESE salută această abordare. Cu toate acestea, ea nu se referă la zone geografice specifice și nici nu precizează unde dorește UE să proiecteze stabilitate și securitate în conformitate cu valorile și obiectivele sale, inclusiv în afara teritoriului său, de exemplu în vecinătatea sa imediată. Ea trebuie extinsă pentru a forma o strategie cuprinzătoare, care să includă implicarea societății civile.

4.3. Busola strategică prezintă o imagine mai degrabă pozitivă – de sistem coerent – a politicii de securitate și apărare a UE și a capacităților sale potențiale, de exemplu atunci când afirmă că forța UE în prevenirea și gestionarea conflictelor și crizelor externe rezidă în capacitatea sa de a desfășura atât mijloace militare, cât și resurse civile. Busola nu oferă exemple concrete de situații în care această capacitate s-ar dovedi utilă. Cu toate acestea, o analiză nerealistă nu poate oferi o bază solidă pentru o strategie de securitate. Autoevaluarea UE ca lider consecvent al soluțiilor multilaterale și autosatisfacția pe care o exprimă explicit în Busola strategică, de exemplu în ceea ce privește exercitarea responsabilității sale în materie de securitate globală, nu permit realizarea unui bilanț onest.

4.4. Chiar dacă UE a investit resurse politice și financiare substanțiale în multilateralism, statele sale membre au urmărit – cel puțin până la atacul săvârșit de Rusia – obiective coordonate de politică externă europeană, doar în măsura în care aceste obiective coordonate răspundeau direct propriilor interese naționale. Această lipsă fundamentală de analiză prospectivă strategică poate fi ilustrată cu mai multe exemple, însă menționăm aici doar câteva: procesul de extindere din Balcanii de Vest, răspunsurile europenilor la războiul din Libia, dependențele în aprovizionarea cu energie materii prime și altele, reprezentarea Europei în cadrul Organizației Națiunilor Unite și nivelurile diferite de investiții în capacitățile militare naționale în raport cu propriul PIB.

4.5. Busola strategică recunoaște importanța NATO pentru securitatea europeană, dar nu este suficient. Busola se vorbește despre un parteneriat strategic cu NATO, despre complementaritate și autonomie decizională. Doar câteva state membre rămân însă neutre, adică în afara NATO, iar alianța este mai mult decât un partener strategic pentru Europa. NATO este și va fi singurul garant real al securității Europei, de neînlocuit în viitorul previzibil. Cu toate acestea, UE îi poate ajuta pe europeni să-și organizeze mai bine contribuția la securitatea europeană, punându-și în comun capacitățile de apărare și renunțând la politicile naționale necoordonate în favoarea unui demers european comun. În pofida mai multor abordări lăudabile din Busola strategică, nici UE și nici NATO nu și-au fructificat, până în prezent, întregul potențial de cooperare.

4.6. Conceptul de autonomie strategică europeană trebuie definit în mod clar dacă este aplicat aspectelor legate de securitate și apărare, așa cum este cazul Busolei strategice. Autonomia strategică nu înseamnă că UE acționează singură, ci devine un partener mai bun, capabil să acționeze atunci când este necesar, inclusiv atunci când sprijinul nu este disponibil. Cum a subliniat deja CESE în avizul său privind relațiile transatlantice, ea nu se poate rezuma la menținerea unei echidistanțe față de puterile lumii. SUA sunt și rămân cel mai important aliat și partener al Europei. Cu toate acestea, UE ar trebui să urmeze calea reducerii dependențelor strategice, inclusiv în sectoarele securității și apărării, astfel cum se menționează în avizul CESE pe tema *„Foaia de parcurs privind tehnologiile de securitate și apărare”* ([3]).

4.7. Dependențele europene unilaterale trebuie reduse, și nu numai în domeniul apărării. Acest aspect este de o importanță crucială pentru securitatea europeană. Cu toate acestea, CESE consideră că interdependențele, mai ales cele dintre partenerii care împărtășesc aceeași viziune, sunt nu doar benefice, ci reprezintă și o condiție *sine qua non* pentru o ordine multilaterală bazată pe norme.

4.8. În ce privește viitoarele capacități militare ale UE, forțele de reacție rapidă sunt, așa cum s-a anunțat în Busola strategică, în conformitate cu conceptele de forțe mai mici care pot fi desfășurate rapid, în cadrul misiunilor coordonate la nivel internațional. Cu toate acestea, aceste eforturi nu pot fi privite independent de o contribuție adecvată a Europei la propria sa securitate în cadrul NATO. Eforturile europene trebuie să vină în sprijinul eficacității pilonului european al NATO. În prezent, nu este clar modul în care statele care sunt membre atât ale UE, cât și ale NATO pot aloca resurse suficiente atât pentru Grupul de răspuns al NATO, cât și pentru Forța de reacție rapidă a UE, dacă aceste resurse trebuie activate simultan. În plus, unele dintre măsurile prezentate cu privire la trupele care pot fi mobilizate rapid sunt mai puțin eficace decât deciziile luate deja în urmă cu decenii (Helsinki 1999).

4.9. Busola strategică nu ia în considerare rolul pe care societatea civilă europeană îl poate juca și trebuie să-l joace pentru a obține mai multă reziliență la subminarea sistematică de către forțe ostile a coeziunii și solidarității în interiorul statelor membre ale UE și între acestea.

4.10. Pentru a consolida rolul UE de furnizor de securitate democratic și bazat pe statul de drept este nevoie nu numai de instituții europene mai puternice și de un demers mai prospectiv din partea statelor membre, ci și de alianțe sociale transfrontaliere cuprinzătoare, care sunt de neconceput fără o societate civilă organizată paneuropeană puternică și dinamică și fără parteneri sociali europeni pe deplin angajați.

4.11. Atacurile ostile includ nu numai operațiuni militare, ci și dezinformare, atacuri cibernetice, șantaj economic etc. Busola strategică cuprinde elaborarea unui set de instrumente pentru contracararea amenințărilor hibride, a unui set pentru acțiuni străine de manipulare a informațiilor și ingerințe străine și consolidarea setului de instrumente pentru diplomația cibernetică. Cu toate acestea, Busola strategică trebuie să aprofundeze acest aspect esențial. UE are nevoie urgentă de o abordare interinstituțională pentru a contracara astfel de atacuri și ingerințe, aspect care necesită implicarea societății civile reprezentative, pentru a pune bazele unei solidarități, ale unei cooperări și ale unei rezilienței efective în rândul cetățenilor UE, în special la nivel local, acolo unde impactul unor astfel de atacuri este cel mai direct.

4.12. Securitatea Europei este amenințată nu doar de atacuri militare în sens tradițional. Și atacurile cibernetice și actele de sabotaj împotriva întreprinderilor private, a instituțiilor publice și a infrastructurii critice trebuie considerate atacuri hibride de război, care pot provoca daune devastatoare. Acest aspect este tratat prea sumar în Busola strategică, mai ales când este vorba de măsuri eficiente de protecție și răspuns.

([3]) Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Foaia de parcurs privind tehnologiile pentru securitate și apărare” [COM (2022) 61 final] (JO C 443, 22.11.2022, p. 112).

5. **Recalibrarea busolei**

5.1. CESE este cu totul de acord că UE trebuie să se adapteze la comportamentul puterilor revizioniste tot mai agresive, care încalcă Carta ONU. O ordine multilaterală bazată pe norme poate fi restabilită dacă democrațiile liberale își afirmă cu fermitate principiile, le susțin prin intermediul capacităților diplomatice, civile și militare și nu cedează tentațiilor, presiunilor și amenințărilor exercitate de puterile autoritare.

5.2. Politicile europene trebuie să servească obiectivului de prevenire a conflictelor armate. De asemenea, ar trebui să se ia în considerare că lumea este mult mai puțin pașnică decât părea după sfârșitul Războiului Rece. Prin urmare, societatea europeană are nevoie de un consens politic cu privire la modul în care să-și consolideze în mod eficace apărarea împotriva potențialilor agresori și, mai presus de toate, să-și consolideze capacitatea de protecție civilă. Ca atare, intensificarea dezbaterii publice și a participării active a actorilor societății civile este esențială.

5.3. Parteneriatul transatlantic necesită mult mai multe investiții la nivel politic. Deși depășește cadrul NATO, parteneriatul este un pilon fundamental al Alianței. Europenii trebuie să depună mai multe eforturi pentru a menține și aprofunda relațiile dintre UE și SUA. Un parteneriat stabil cu SUA, atât în termeni de relații comerciale, cât și de securitate, este extrem de important.

5.4. Edificarea unei lumi fără arme nucleare este un obiectiv european. Până a realiza acest obiectiv, garanția securității nucleare americane pentru Europa, descurajarea nucleară a NATO și forța franceză de descurajare rămân indispensabile pentru securitatea europeană.

5.5. Partenerii europeni trebuie să se concentreze de urgență pe creșterea eficienței în ceea ce privește cheltuielilor lor militare. Printre altele, acest lucru poate fi realizat, printr-o îmbunătățirea majoră a interoperabilității sistemelor lor militare convenționale naționale. Statele membre trebuie să depășească actualele dificultăți și neînțelegeri cu privire la achiziționarea de capacități de apărare pe termen scurt de care au nevoie urgent și să găsească o abordare comună pentru a-și consolida sistemele de apărare pe termen mediu și lung, prin achiziții publice comune și proiecte comune de colaborare. Proiectele europene comune nu ar trebui să excludă aliați și parteneri apropiați, dar accesul lor la piața europeană a apărării trebuie să se bazeze strict pe reciprocitate.

5.6. Ponderea în PIB a cheltuielilor pentru apărare este importantă, dat fiind că a fost convenită între aliații occidentali – *pacta sunt servanda*! În ceea ce privește capacitățile efective, este mai important ca ele să fie definite cu precizie și să fie realizate la timp. Este mai puțin important dacă pentru aceasta este nevoie de 2 % din PIB sau, eventual, de mai mult. Ceea ce este important este ca un potențial agresor să considere că costul unui atac este prea mare. UE trebuie să se bazeze pe instrumentele și instituțiile sale, cum ar fi PESCO, CARD, FEA și Instrumentul european pentru pace, pentru a îmbunătăți modul în care statele sale membre cheltuiesc fondurile în domeniul apărării.

5.7. Achizițiile publice în domeniul apărării și structurile industriei europene de apărare sunt decisive pentru securitatea europeană. Acestea nu se supun doar regulilor de piață. Securitatea europeană nu trebuie să fie subminată însă de compromisuri costisitoare și ineficace. Proiectele comune ar trebui să fie stabilite în funcție de capacitatea unei industrii competitive și inovatoare de a produce rezultate și nu de cotele naționale de participare la proiecte de cooperare.

5.8. Busola acoperă multe aspecte importante ale securității, dar nu vorbește suficient despre colectarea de informații. UE ar trebui să actualizeze Busola, integrând o analiza clară a capacității de informații europene și propuneri concrete privind modalitățile de ameliorare a lor.

5.9. Forțele armate trebuie să fie raționalizate la nivel național, cu alte cuvinte să fie create structuri de comandă comune eficiente care să constituie, în ultimă analiză, baza pentru forțele armate europene comune. Este necesar ca Statul-Major al Uniunii Europene și Agenția Europeană de Apărare să capete un nou suflu.

6. **Contribuții ale societății civile la securitatea și apărarea Europei**

6.1. Busola strategică reprezintă un progres important. Acest mecanism ar trebui extins, pentru a cuprinde o strategie europeană de politică externă, în care conceptul de securitate să fie extins, în conformitate și cu obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU, și să implice în mod activ societatea civilă.

6.2. Îmbunătățirea informațiilor, a sistemelor de prevenire și de analiză prospectivă este esențială pentru a evita conflictele militare. Multe state membre ale UE trebuie să investească mai mult în propriile capacități de apărare, iar majoritatea au început să o facă. Este vorba de un angajament pe termen lung, care necesită sprijinul societății civile. Pilonul european al NATO trebuie să asigure descurajarea militară, dar trebuie sporită capacitatea UE de a aduce contribuții preventive concrete la pacea și stabilitatea regională, inclusiv prin mijloace militare proprii.

6.3. Așa cum sugerează Busola, UE ar trebui să sprijine statele membre să-și îmbunătățească cooperarea, pentru a reduce fragmentarea ineficientă și dublarea costisitoare a capacităților lor de apărare; cu toate acestea, atât timp cât nu are o competență reală în domeniul apărării, UE ar trebui să-și investească în continuare resursele limitate în principal în politici și mecanisme civile, pentru a permite prevenirea conflictelor. Societatea civilă poate aduce în acest cadru o schimbare reală prin rețelele sale sociale și economice și prin puternicul său potențial de diplomație publică și culturală.

6.4. O societate civilă liberă și dinamică poate fi un stabilizator automat în vremuri de criză ce afectează securitatea europeană. Ea a dovedit că poate face aceasta, de exemplu în legătură cu agresiunea Rusiei, când milioane de cetățeni ai UE din multe state membre i-au găzduit și ajutat pe refugiații ucraineni, cu o disponibilitate excepțională de a ajuta, în special în statele membre ale UE învecinate cu Ucraina. O abordare cuprinzătoare a securității trebuie să implice și pregătirea Europei pentru situații de urgență și sprijinirea continuă a organizațiilor societății civile.

6.5. CESE subliniază importanța justiției sociale, a prospectivei economice și a durabilității ecologice pentru securitate. Pacea socială este o importantă condiție prealabilă pentru a evita recurgerea la violență. Limitarea încălzirii globale și gestionarea consecințelor sale sunt fundamentale pentru a menține ordinea socială și pacea în lume.

6.6. CESE propune forumuri publice pentru dezbateri strategice, astfel încât societatea civilă să poată contribui la dezvoltarea unei Europe care să poată oferi protecție împotriva atacurilor ostile și să devină mai rezistentă la atacurile care pot submina moralul statelor membre și stabilitatea politică în interiorul lor și între ele. „În lupta pentru avantaje dintre puterile lumii, nu forța militară sau cea economică sunt decisive, ci trăsăturile fundamentale ale unei societăți” ([4]).

6.7. CESE, Secțiunea sa pentru relații externe (REX) și – în ceea ce privește industria apărării – Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI) ([5]) pot juca un rol esențial în dialogul dintre nivelul politic și societate cu privire la securitatea în Europa și în lume. CESE va continua să solicite actualizări periodice ale Busolei strategice și să evalueze amănunțit noile inițiative conexe, cum ar fi pachetul privind apărarea.

6.8. Agresiunea Rusiei și rivalitatea sistemică cu China evidențiază că UE nu are timp de pierdut în adaptarea la realitățile geopolitice. În democrațiile liberale, acest obiectiv poate fi realizat numai în strânsă cooperare cu societatea civilă și cu sprijinul politic oferit de aceasta.

Bruxelles, 24 ianuarie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

([4]) Mazarr, M. J.: *What Makes a Power Great. The Real Drivers of Rise and Fall, Foreign Affairs*, iulie-august 2022, p. 52.
([5]) https://www.eesc.europa.eu/en/sections-other-bodies/sections-commission/consultative-commission-industrial-change-ccmi